

Justitiedepartementet
Statsrådet Gunnar Strömmer

Kopia:
Statsrådet Carl-Oskar Bohlin
Statsrådet Ebba Busch

Rosenbad 4
111 52 Stockholm

2024-06-12

Hemställan om tillägg i säkerhetsskyddsförordningen – Förenklat regelverk för privata näringslivet inom säkerhetskänslig verksamhet och totalförsvaret

Inledning

I en tid av komplexa och allvarliga säkerhetsutmaningar behöver åtgärder vidtas för att upprätthålla och förstärka Sveriges robusthet, motståndskraft och säkerhet. Detta inkluderar framtagande av försörjningsanalyser, konkreta beredskapsplaner och ökat säkerhetsskydd. Härvidlag ställs dock också krav på en väl genomtänkt balans mellan behov och förutsättningar i fredstid och den nationella säkerheten vid höjd beredskap och ytterst krig. Denna avvägning påverkar ytterst enskilda verksamhetsutövarers säkerhetsskydd å ena sidan och förutsättningar att vara en del av totalförvarsplaneringen å andra sidan.

Uppgifter som omfattas av sekretess med stöd av 15 kap. 2§ offentlighet- och sekretesslagen (2009:400) OSL inom nuvarande regelverk är i huvudsak också säkerhetsskyddsklassificerade i enlighet med 1 kap. 2 § andra stycket i säkerhetsskyddslagen (2018:585). Detta medför att det i princip inte är möjligt för privata företagskoncerner som bedriver säkerhetskänsliga verksamheter att dela information inom bolaget, oaktat om det rör sig om fredstida verksamhet eller syftande till totalförvarsplanering. Detta leder till att företag till stor del avstår från effektiv och enhetlig samplanering. I stället delas lägesbilder i efterhand utifrån kunskaper om redan hända och kända företeelser snarare än i form av förberedande och förmågehöjande aktiviteter som krävs inför en kris eller krig.

För att öka takten i totalförvarsplaneringen och fördjupa samarbetet och beredskapen krävs att överenskommelser finns på plats tidigt för att möjliggöra samarbete i fredstid samt under höjd beredskap och krig. I de fall då det inte föreligger säkerhetsskyddsavtal bör en särskild säkerhetsskyddsbedömning ligga till grund för beslut om säkerhetsskyddet ändå kan tillgodoses. Detta oaktat om det rör sig om samarbeten mellan privata verksamhetsutövare eller mellan privata och offentliga aktörer.

Svenskt Näringsliv och Energiföretagen Sverige hemställer därför om ett tillägg i säkerhetsskyddsförordningen (2021:955) gällande information som ska hållas inom Sverige. I ett andra skede hemställer vi om ett särskilt undantag för verksamheter att skriva säkerhetsskyddsavtal inom en koncern avseende all delning inom koncernen. Detta för att skapa tydliga och likvärdiga förutsättningar. Det krävs på sikt en vidare översyn av säkerhetsskyddsregelverket som, förutom frågan om att hantera säkerhetsskydd inom en koncern nationellt, även ser över förutsättningarna för internationell samverkan.

Hinder att undanröja i steg 1 - akut i nuläget

Sedan den nya säkerhetsskyddslagen (2018:585) trädde i kraft den 1 april 2019 med kompletterande bestämmelser i säkerhetsskyddsförordningen (2021:955) den 28 oktober 2021 så har samhällsviktiga verksamheter givits ökade möjligheter att bedriva säkerhetskänslig verksamhet. Detta har en positiv effekt på Sveriges säkerhet och skydd av uppgifter. Därtill är det positivt att säkerhetsskyddslagen och dess förordning är gällande under höjd beredskap och att totalförsvaret omfattas av säkerhetsskyddsarbetet.

Vi vill emellertid uppmärksamma på att det finns motstridiga krav mellan säkerhetsskyddsförordningen och regeringens direktiv om att snabbt återuppbygga totalförsvaret. Att driva ett privat företag inom säkerhetskänslig verksamhet samtidigt som ett totalförvarsarbete bedrivs är ofta problematiskt eftersom det kraftigt försvårar delning av känsliga uppgifter inom en företagskoncern. Det finns en skyldighet för företag som bedriver säkerhetskänslig verksamhet att ta fram säkerhetsskyddsavtal, vilket krävs innan olika verksamhetsutövare inom koncerner kan dela säkerhetsskyddsklassad information med varandra. Som ett exempel behöver information om beredskapsplanering delas för att säkerställa en effektiv och enhetlig beredskapsplanering inom koncerner samt med myndigheter. Detta försvårar även samarbetet internt inom koncernen och externt gentemot myndigheter och gör det näst intill omöjligt för större företag att ha en heltäckande beredskapsplan och försörjningsanalys för sin

verksamhet. När väl Lag (1982:1004) om skyldighet för näringsidkare, arbetsmarknadsorganisationer m.fl. att delta i totalförvarsplaneringen börjar användas i ökad omfattning av totalförvarsmyndigheterna, ökar risken än mer för att företagens regelefterlevnad kompliceras och försvåras.

Säkerhetskänsligas verksamheters ansvar skiftar beroende på en mängd olika faktorer såsom vitt skilda informationsklassningar av skyddsvärden vilket gör det både svårt att förstå och svårt att kommunicera lägesbilder och analyser. I dagsläget krävs även att säkerhetsskyddsavtal godkänns av tillsynsmyndigheten vilket är en tidskrävande process. Dessa hinder får som konsekvens att företag antingen avstår från beredskapsplanering på koncernnivå eller klassar ner sina skyddsvärden till hanterliga nivåer för att möjliggöra informationsdelning. Sammantaget hämmar detta utvecklingen av ett robust totalförsvaret och Sveriges säkerhet.

Ytterligare ett hinder för optimering vid deltagande i, och framtagande av, totalförvarsplanering är att de scenarier som ligger till grund för risk- och sårbarhetsanalyserna i totalförvarsarbete hålls hemliga. Enskilda företag ägnar mycket tid åt att ta fram nya analyser i stället för att nyttja redan befintliga ej öppna scenarierunderlag som togs fram redan i Handlingskraft 2021. Denna värdefulla informationsdelning har omöjliggjorts till följd av att avtal saknas. Detta utgör en klar brist på tillvaratagande av resurser och riskerar företags planeringsförutsättningar i återuppbyggnaden av totalförsvaret som de facto förväntas från myndigheter och regering.

En ytterligare nackdel med att inte ha undantag för koncernstrukturer är att moderbolaget får svårare både att ställa rätt krav på dotterbolagen samt saknar möjlighet att kunna följa upp arbetet. Det finns inget överflöd av säkerhetsskyddskompetens på marknaden, vilket gör det viktigt att resurserna nyttjas optimalt, både ur ett säkerhetsperspektiv och ett ekonomiskt perspektiv för koncerner.

Att på ett effektivt sätt upprätthålla en koncernorganisation under höjd beredskap utan att i fredstid kunna dela säkerhetsskyddsklassad information mellan de legala enheterna kommer att vara utmanande. Säkerhetsskyddsförordningen har inte i tillräcklig utsträckning beaktat privata företag med koncernstruktur. Effekten blir i bästa fall ett omfattande och tidskrävande arbete med framtagande av interna säkerhetsskyddsavtal, vilket inte är till gagn för en snabb återuppbyggnad av Sveriges totalförsvaret. Vi vill därför se en skyndsam ändring i säkerhetsskyddsförordningen för att omhänderta detta.

Förslag till lösning för steg 1

För att undanröja ovanstående beskrivna hinder behövs förändrade regler. Vi föreslår att regler avseende ett särskilt undantag för privata företag införs som överensstämmer med en koncernstruktur. Effekten av sådana regler skulle innebära att verksamheter själva alltid ansvarar för sin informationsdelning, som idag, men utan krav på godkänt säkerhetsskyddsavtal mellan bolag inom en koncern. Därmed möjliggörs för företag att enklare och snabbare kunna dela uppgifter som rör totalförsvaret och som inte lyder under försvarssekretess. Det skulle även bidra till jämlika villkor och spelregler för säkerhetskänsliga verksamheter och andra samhällsviktiga företag som bidrar till totalförsvaret, oavsett verksamhet.

I säkerhetsskyddsförordningens 6 kap. stipuleras ett antal undantag från skyldigheten att teckna säkerhetsskyddsavtal. *Skyldigheter när en annan aktör kan få tillgång till säkerhetskänslig verksamhet*

Undantag från skyldigheterna

1 § Förutsatt att säkerhetsskyddet ändå kan tillgodoses gäller skyldigheten att ingå säkerhetsskyddsavtal enligt 4 kap. 1 § säkerhetsskyddslagen (2018:585) inte,

Detta gäller emellertid offentliga aktörer och myndigheter och inte andra verksamheter som omfattas av förordningen.

Ett förslag på lydelse skulle kunna vara ett tillägg i säkerhetsskyddsförordningen 6 kap. § 1. med en femte punkt så här:

5. Samverkan rörande fredstida beredskap och totalförsvaret mellan bolag inom samma koncern i det privata näringslivet.

Enligt vår uppfattning borde det gå att beakta och göra detta tillägg utan att en omfattande utredning krävs.

Efterfrågad förändring kommer positivt bidra till företagens entreprenörskraft och den stora potential som finns inom totalförsvarsarbetet mellan offentliga och privata aktörer.

Hinder att undanröja i steg 2

Det finns även andra områden inom koncerner där säkerhetsskyddsavtal mellan bolagen behövs och där koncerner står inför samma utmaningar på grund av lagstiftningens bristande anpassning till privata företag. Nuvarande hantering av uppgifter har medfört ett administrativt säkerhetsskydd utan att bidra till ytterligare stärkt reellt säkerhetsskydd. Regeringen belyste frågan av undantag för andra aktörer i Prop. 2020/21:194 (s. 35-37) men i ett bredare format kopplat till samverkan och samarbeten generellt. Flertalet remissinstanser har också framfört motsvarande utmaningar där behovet behöver avse all delning inom koncerner och inte enbart inom totalförvarsplaneringen och säkerhetskänslig verksamhet.

Idag är säkerhetsskyddslag och förordning utformad enligt en offentlig myndighetsstruktur där hänsyn inte tas till privat näringslivsstruktur som oftast innehåller ett moderbolag med flertalet dotterbolag och där koncerner växer genom förvärv av verksamheter. Vi vill även betona att företag har en koncern bland annat för att bedriva verksamhet effektivt genom att man centraliserar ledningsfunktioner och stödfunktioner som till exempel IT och fastighetsdrift. Det skapar en stor mängd interna beroenden i både fredstid och krigstid. För att kunna planera affärsverksamheter effektivt är det alltså nödvändigt att en koncern har möjlighet att dela information effektivt. Samtidigt är det rimligt att säkerhetsskyddsåtgärder också utarbetas gemensamt av kostnadsskäl. Det kan gälla avlyssningssäkrade rum, IT-plattformar, personalresurser osv.

Avslutande samband att betona är att för företag med nordisk verksamhet är dagens regelverk avseende säkerhetsskyddsavtal och säkerhetsintyg onödigt krångligt. I många fall är det således omöjligt för företagen att ha gemensam infrastruktur eller att delta i varandras verksamheter.

Svenskt Näringsliv och Energiföretagen hemställer således att förslaget till lösning på lydelse och ett tillägg i säkerhetsskyddsförordningen skyndsamt bör genomföras.

Johan Sjöberg
Svenskt Näringsliv

Emma Johansson
Energiföretagen Sverige